

1665?

2000

IESVS MARIA IOSEPH.

MEMORIAL EN FET,

DE LA CAUSA QVE EN LA REAL AVDIEN-
cia se aporta entre don Narsis de Rocabruna
Sampso y de Mompalau.

CONTRA

LOS CONIVGES MICER FRANCESCH SALA,
y Anna conjuges, don Pedro Ribes, y altres.

Not. Francesch Ribes.

B supplicacio donada als 9. de Desembre 1620. comen-
ça causa Barthomeu Pont procurador de Ioachim de
Rocabruna, demanant, y conclhent, que vna concor-
dia que hauia firmada Marimunda Sampso, tant en no
propi, com tambe com a tudora, y curadora de Ioachim
Rocabruna, y tambe per lo mateix Ioachim Rocabruna,
en poder de Ioan Sala Notari publich de Barcelona als
23. de Febrer 1598. sobre la restitucio de la heretat de Frãcesch de Roca-
bruna fos rescindida, reuocada, y anulada, y que les renunciacions en
aquella fetes tant per dita Marimunda, com tambe per lo mateix Ioa-
chim Sampso fossen agudes per no fetes, demanant que dona Marian-
gela Esquerrer y de Cruilles, lo Compte de Peralada, y Hieronyma Ge-
rardino fossen condemnats a la restitucio dels bens subjectes a dit fidei-
comis, com apar en la tela del proces fol. 4. de manera, que aquesta
causa es recisoria de vna concordia que entre les dites parts fou firma-
da; Per lo que se procurara en demostrar la lesio enormissima quey ha-
guè, y ningun dubio litis euentus; antes be, que la pretensio de dita
Marimunda. y Ioachim Sampsons era molt justificada.

Presuposas primerament, que Francesch de Rocabruna amo de la
dita hazienda, en son vltim testament firmat en poder de Ioan Font
Cella Not. de Bascara als 19. de Iuliol 1522. que es en lo proces de quart
fol. 1134. disposà de sos bens en la forma, y tenor següents.

*In omnibus verò alijs bonis meis mobilibus, & immobilibus, presentibus, &
futuris, iuribus, & actionibus mihi nunc, & infuturum pertinentibus, & perti-
nere debentibus quocumque iure titulo, siue causa prater illa de quibus supra*
A *testatus*

Cat

286
testatus sum instituo mihi, & heredem meum uniuersalem facio Dalmatium
de Rocabruna filium meum legitimum, & naturalem, & Raphaela coniugis
mea, si tempore mihi obitus uixerit, & haeres meus esse uoluerit. Et si dictus
Dalmatius de Rocabruna filius meus tunc non uixerit, & haeres meus erit vel
non erit, & obierit sine prole quandocunque legitima, & naturali, vel eum pro-
le legitima, & naturali qua non peruenerit ad aetatem condendi testamentum.
His casibus, & quolibet ipsorum substituo sibi, & mihi heredem instituo uni-
uersalem dictum Galcerandum de Rocabruna filium meum, & dicta Raphaela
coniugis mea legitimum, naturalem si tunc uixerit, & haeres meus esse uo-
luerit, & in sacris ordinibus à quibus recedere non posset constitutus non fue-
rit, seu Religionem ingressus, si autem dictus Galcerandus filius meus tunc non
uixerit filios suos legitimos, & naturales si tunc uixerint si filios habuerit, aut
uixerit, & decesserit quandocunque sine prole legitima, & naturali vel cum
prole legitima, & naturali qua non peruenerit ad aetatem condendi testamen-
tum, vel constitutus fuerit in sacris ordinibus à quibus recedere non posset, vel
Religione ingressus à qua etiam exhibere non posset his casibus, & quolibet
ipsorum substituo sibi, & dicto Galcerando filio meo pronomiatum Franciscum
de Rocabruna filium meum, & dicta Raphaela uxoris mea legitimum, & na-
turalem si tunc uixerit, & haeres meus esse uoluerit, & in sacris ordinibus à
quibus recedere non posset constitutus non fuerit, seu Religionem ingressus. Si
autem dictus Franciscus de Rocabruna filius meus tunc non uixerit filios suos
legitimos, & naturales si tunc uixerint, & decesserit quandocunque ut pra-
dicatur in his casibus, & quolibet ipsorum substituo sibi, & mihi heredem in-
stituo uniuersalem pronomiatos alios filios meos masculos legitimos, & natu-
rales si filios habuero masculos unum uidelicet post alterum sequendo gradum
eorum primogenitura, & eis uidelicet modo, & forma quibus de dicto Galceran-
do filio meo, si autem alios filium siue filios masculini sexus legitimos, & natu-
rales meos tunc non fuerint aut fuerint, uidelicet unum post alterum secundum
gradum eorum primogenitura, ut praedicatur decesserint quandocunque sine
prole legitima, & naturali vel cum prole legitima, & naturali qua non perue-
nerit ad aetatem condendi testamentum, seu in sacris ordinibus constituti fue-
rint, aut Religionem ingressi à quibus recedere non possent. His casibus, &
quolibet ipsorum substituo ei vel eis mihi heredem instituo Eleonorem filiam
meam, & dicta Raphaela uxoris mea legitimam, & naturalem si tunc uixe-
rit, & haeres mea esse uoluerit cum pacto quod habeat hereditare unum ex filiis
seu filiabus suis uenientibus ad aetatem nubendi qui nomen de Rocabruna ac-
cipiat cum suis armis sine aliqua mixtura. Et si dicta Eleonor filia mea tunc
non uixerit aut uixerit, & haeres mea erit vel non erit, & unum seu una ex
filiis seu filiabus suis qui nomen de Rocabruna sine aliqua mixtura accipiat,
prout ordinauerit secundum gradum eorum primogenitura si dictam heredi-
tatem cum conditione praedicta acceptare uoluerit, & si decesserit quandocun-
que per modum praedictum de dicto Galcerando in his casibus, & quolibet ipso-
rum substituo sibi, & mihi Beatricem filiam meam, & dicta Raphaela coniugis
mea communem legitimam, & naturalem si tunc uixerit, & haeres mea, & se
uoluerit, & in sacris ordinibus à quibus recedere non posset constituta non fue-
rit,

rit, seu Religionem ingressa; si autem tunc dicta Beatrix filia mea tunc non vixerit filios suos legitimos, & naturales si tunc vixerint. Si filios habuerit aut vixerit, & deceaserit quodocunque sine prole legitima, & naturali vel cū prole legitima, & naturali qua non peruenerit ad aetatem condendi testamentum, vel ingressa Religioni à qua recedere non posset his casibus, & quolibet ipsorū sibi, & mihi heredem meum uniuersalem facio Magnificū Gabrielem Sampso nepotem meum siue nebot filium Magnifici Raphaelis Sampso ciuis Gerunda & Magnifica domine Frācina eius vxoris Sororis mea si tūc vixerit, & heres mense esse voluerit; si autē dictus Gabriel Sāpso nepos meus siue nebot meu tunc non vixerit heredem suum uniuersalem cum pacto quod se facere habeat militem, & nomen de Rocabrūna, & armas meas habeat sumere sine aliqua mixtura, & suos ad omnes suas suorumque omnimodas voluntates inde libere faciendas sequendo pactum supradictum, si autem proximi in gradu, & parentela cum dicto videlicet quicunque fuerit heres meus cognominetur, & cognominari se habeat nomine meo de Rocabrūna muniatur, & utatur, prout ego vtor. Et haec est mea voluntas.

Ab suplica donada als 14. de Mars 1575. ques fol. 1226. se introduhi causa en la Real Audiencia à relacio del Magnifici Micer Miquel Cordelles per Leandro Sampso, contra dels possessors dels bens de Francesch de Rocabrūna, demanant la adjudicacio dels bens de dit Francesch de Rocabrūna.

La qual causa fou continuada per Marimunda Sampso sa mare despres de la mort de dit Leandro, y per Ioachim de Rocabrūna y Sampso son germa, com apar ab la suplicacio donada à 7. de Ianer 1594. fol. 733. y de la clausula hereditaria, y obit de dit Leandro, consta fol. 725. en la dita causa tambe hi pretenia dret don Gaspar de Mompalau.

Estant la causa en aquest estat se feu concordia entre dita marimoda Sampso, y los tudors, y curados de Ioachim Sampso als 27. de Febrer. 1598. de vna y Hieronym de Argensola, Pau Gerardina Abdon, y Mariangela Esquerrers, y altres possessors dels bens de dita de dit Francesch de Rocabrūna de altra ques llig en proces fol. 28. en la qual dita Marimunda, y dits tudors, y curadors de dit Ioachim Rocabrūna, y lo mateix Ioachim Rocabrūna renunciaren à la dita lite, y causa, y a totes les pretenions que tenian contra los possessors dels bens de dit Rocabrūna per la quantitat de 1400. ll. ab llargues clausules de renunciacio, com en dita concordia mes llargament se contè.

Als 9. de Setembre 1620. Ioachim Rocabrūna despres de hauer obtinguda absolucio de iurament, la qual obtingué als 18. de Ianer 1616. ques llig en proces fol. 11. intenta causa en la Real Audientia contra de dona Mariangela Esquerer y de Cruilles com à proprietaria, y dō Onofre de Cruilles son marit com à vsufructuari. lo Egregi comte de Peralada, y Hieronima Gerardino possessors dels bens de dit Franceschi Rocabrūna, demanant que aguda per nulla, y de ningun valor la dita transactio, y concordia fos aquella rescindida per la grandissima lesio entrevingué en ella per part de dits Marimunda, y Ioachim Sampso, y que

4
los sobredits foren condemnats a la restitucio dels bens de dit fideicomis per ells respectiuament possehits.

Los motius ques prenē per don narcis Rocabruna olim Sampso pera demanar la rescissio de la Cōcordia no Sols cōcistexen en la lesio enor, mifima que ses allegada sinò tantbe en lo defecte de potestat en Hyo-aquim de Rocabruna y Sampso son pare y en Marimunda Sampso Sa Auia qui firmaren y feren dita concordia com per auant se dira.

Ab la suplicatio Introductoria de la Causa que fou als. 9. de desembre 1620. fol. processal 2. se dedux esser dita concordia nulla per que fou feta en frau y per iudici de la donatio y heretamen fet per marimunda y loaquim en los capitols nuptials de loaquim y Artemisa y dels fills naxedors y per conseguent de maria sampso filla llegitima y natural del dit loaquim, y Artimisia ala qual se ajusta tambe la vocatio que dels matexos capitols resulta en fauor de dit Dō Narcis Rocabruna olim Sampso. Prouas lo sobredit ab lo seguent.

En proces fol. 49. retro que en los dits capitols matrimonials firmats als 8. de Octubre 1596. Marimūda Sampso feu donatio de tots los bēs presēts, y esdeuenidors a loaquim Sampso son fill, y als seus, la qual parau la seus, cōpren no tant solament a Maria filla de Artimisia, y de loachim pero ancara a esta part de Don Narcis Rocabruna olim Sampso per que aquesta paraula *suorum* posada, y continuada en capitols matrimonials, y donacions en fauor de fills compren dit *non solum filios primi sed etiam ulterioris matrimonij* y axi, a esta part de Don Narcis de Rocabruna olim sampso, maiorment que Maria Vilanoua y Sampso filla de dit loachim, y Artimisia quant casa ab Francisco de Vilanoua, ja feu donatio en cas que moris sens fills llegitims y naturals, a esta part de Don Narcis Rocabruna de tots los bens que heran de la Casa de Rocabruna abque dit Don Narcis ha vingut a sucehir en tots los drets que Cōpatian a dita Maria, y que dita Maria sia morta sens fills consta ab les depositions dels testimonis que se son rebuts.

Tambe se ha pretes, y demanat la nul·litat de dita concordia per part de dit Don Narcis de Rocabruna Olim Sampso *ex jure proprio* en virtut del testament de Miquel Sāpso ques son Besau del qual dret de dit Miquel Sampso oposà Leandro Rocabruna son oncle ab los articles dexats a 11. de Mars 1592. y despres mort sua se oposà loachim Sampso pare de esta part, y per proua de las oposicions se exhibiren los testaments de Ioan Sampso, y de Miquel Sampso son pare auí, y besau respectiue desta part de Don Narcis que contenen lo seguent

Ioan Sampso en son testament fol. per baix 525. y per dalt. 804. firma en poder de Andreu Vilaplana Not. de Gerona a 9. de Maig. 1573. Institui hereu seu vniuersal, a vn dels fills mascles seus y Marimunda muller sua comuns, y en defecte de mascle a vne de les filles que Miquel Sampso son pare nomenaria ab son testament, o altramet entre vius ab los vincles, grauaments, prohibicions, conditions, y substitutions dell ben notes puixs fossen en fauor de sos fills, y filles.

Miquel

+
ab don Narcis se son exhibits
expresos ab la dula de
21 de iany 1620

Miquel Sampso ab instrument fol. 526. per baix, y 803. per alt firmat en poder de Andreu Vilaplana Not. de Gerona, a 20. de luny, 1573. vsant de la facultat donada per son fill Ioan Sampso instituex, y nomena hereter a Leandro Sampso son net, y morint aquell sens fills a Ioachim son net, y sino sera viu a sos infants, y si morira sens fills nomena hereu a Maria Angela altra neta, y sino sera viu a sos infants, y morint dita Maria Angela sens fills nomena hereu, a Enrrich Sampso fill del matex Miquel, y si dit Enrrich a les ores no hera viu a sos infants, y si dit Enrrich morira sés fills nomena hereu a Hyeronyma Sunyer, y a Elena Ferrer ses filles, y elles pramortes a sos infants.

Del tenor desta clausula resulta que Don Narcis Rocabrana olim Sampso fill de Ioachim posat en cōditio en dit testament resta cridat per fidei commis a la heretat de Ioan Sampso *ex conspectura vocationis filiorum, aliorum, substitutorum, per vulgarem* segons las decisions del Real Consell per ont en perjudici de son dret no pogue Ioachim son Pare fer la dita concordia y axi aquella se hã de resindir *ex isto capite* per defecte de potestat del dit Ioachim Rocabrna, y Sampso, y de Marimunda.

Tambe dita cōcordia ha de ser resindida per la lesio enormissima que entrevingue en ella la qual esta plenament prouada com constara en lo present discurs.

Per part de dits reos se oposa excēptio de que dit Ioachim de Rocabrana auia de restituir antes de impugnar la dita concordia las 1400. ll. que en virtut de ella auia rebudes, y que antes no podia esser ohit en judici; pero ab la prouisio feta per lo Magnifich Micer Hieronim Astor als 2. de Mars 1622. que es en lo proces fol. 76. prouehi que la dita pretentio fos remesa a la diffinitiuia, en la qual se hagues la raho que de dret se auria de auer, per hont en la present causa sols se ve a tractar si la dita concordia, y transactio ha de esser resindida, y los possessors que en lo discurs apres se explicaran han de ser condemnats a la restitucio dels bens en fauor de don Narcis Rocabrana y Sampso fill de dit Ioachim.

Prouas de la intencio de dit don Narcis de Rocabrana y Sampso.

PEra que vna transactio. y concordia se pugua resilir, es necessari quã aquell qui demana la resiliçio tinga la justicia tant clara en sa demãda que haze respecte a ella y a la valor dels bens que renunciaua venia a ser modica la quantitat q̄ rebia que restaua enormissimament les de ella, de tal manera q̄s veja auerhi entreuigt dol, donat causa al cōtracte.

La justitia del dit dō Narcis de Rocabrana y Sampso es clara, de tal manera que noy ha dubietat alguna quãt a la successio dels bens de Francesch de Rocabrana, y de estar Ioachim de Rocabrana y Sampso compres en lo vincle per dit Francesch de Rocabrana posat en lo dit son testament, per la proua del sobredit se aduerteix lo seguent.

En la dita causa a la qual se renunciã per dit Ioachim Rocabrana, auia

A 3 compa

290
6
comparegut don Gaspar de Mompalau pretenent que dell' rocaua la successio de dit Francesch de Rocabrana, y no a dita Marimoda, nià dit Joachim Sampso, y axi procehi de Mompalau la causa que anà vertent à relatio del Magnifich Micer Ioan Castellò.

Ab sententia Real proferida en la dita causa a relatio del Magnifich Micer Ioan Castellò als 18. de Setembre 1598. fou declarat lo fideicomis del dit Francesch de Rocabrana, y del tenor de la mateixa sententia, y motius de lla se proua quant poca difficultat tenia, y poca dubietat de dret la justicia de dita Marimunda, la qual sententia es en proces originaliter, fol. 666. y es del tenor seguent *Attento quia ex meritis professus, & alias constat Franciscum de Rocabrana domicellū dominū domus seu fortis loci de Vila Ioan in suo ultimo testamento, aēto, & firmato die 19. Iulij 1622. in villa de Bascara, instituisse heredem suum vniuersalē primo loco Dalmatium de Rocabrana filium suum legitimū & naturalem, & si moreretur quandocunque sine prole legitima, & naturali vel cum ea quā non perueniret ad etatem condendi testamentum substituisse, & sibi heredem vniuersalem instituisse Galcerandum filium suum legitimū, & naturalem si tunc viueret, & heres suus esse vellet, si autem dictus Galcerandus non viueret filias suas legitimas & naturales si tunc viuerent, & si decederent quandocunq; sine prole legitima, & naturali vel cum ea quā non peruenisset ad etatem condendi testamentum his casibus, & quolibet ipsorum substituisse sibi, & dicto Galcerando, Franciscum de Rocabrana filium suum legitimū, & naturalem si viueret sic minus filias suas legitimas, & naturales, & si his decederet quandocunq; ut praedictum fuit in alijs substituisse sibi, & heredem vniuersalem instituisse alios filios suos masculos legitimos, & naturales vnum videlicet post alterum secuto ordine primogeniturae, & si omnes dicti filij sui decederent quandocunque sine prole legitima, & naturali substituisse Eleonorem filiam suam legitimam, & naturalem, & ei decedenti quandocunque per modum praedictū de dicto Galcerando substituisse Beatricem filiam suam legitimam, & naturalem, & illi descendenti similiter sine prole legitima, & naturali substituisse, & ad hereditatem suam vocasse Gabrielem Sampso nepotem suum siue nebot filium Raphaelis Sampso siuis Gerunda, & Francina eius uxoris sororis dicti testatoris si tunc viueret, & heres esse vellet, si autem dictus Gabriel non viueret vniuersalem heredem, & nomen dicti Gabrielis, cum pacto singulo militari decoraretur, & sumeret nomen & arma de Rocabrana sine aliqua mixtura ad omnes suas suorumq; omnimodas voluntates inde libere faciendas obseruato pacto supradicto, videlicet sumendo nomen de Rocabrana, & arma sine autē proximiorē in gradu, & parentela sua, prout hac & alia in dicto testamento continentur ad quod fit relatio constat in super dictum Franciscum testatorem defunctum esse relictis Dalmatio Galcerando alijsq; filijs, & filiabus suis eosq; & eas omnes defunctos & defunctas esse nulla subole legitima, & naturali relicta quorū ultimus & superuiuens fuit dictus Galcerandus de Rocabrana cui licet supervixerit dicto Michaeli nempē, & Joanne Rocabrana eos tamen constat fuisse illegitimos, & propterea in successione hereditatis dicti, Francisci de Rocabrana testatoris exclusos fuisse ex testamento dicti Francisci; constat praeterea tempore*

291

tempore mortis dicti Galcerandi de Rocabrana ultimi filij, & possessoris dictae hereditatis iam praefunctum fuisse dictum Gabriellem Sampso nepotem siue nebot dicti testatoris quem non constat aliquos filios legitimos, & naturales reliquisse, sed omnia, & singula bona, & iura sua praesentia, & futura donasse donatione vniuersali pura perfecta, & irreuocabili Joanni Sampso nepoti suo contrahendi. Et constat instrumento inde recepto die 11. Februarij 1572. & constat dictum Joannem Sampso defunctum fuisse, & cum ultimo testamento firmato 9. May 1573. heredem suum instituisse filium suum quem nominauerit, & eligeret Michael Sampso pater eius, & constat dictum Michaellem Sampso cum instrumento publico acto die 20. Junij 1573. nominasse, & elegisse Leandrum Sampso filium dicti Ioannis Sampso in heredem vniuersalem dicti Ioannis, & sic constat habuisse locum dictum fideicommissum in fauorem heredis vniuersalis dicti Gabrielis qui est dictus Leander Sampso ex persona dicti Ioannis patris sui donatarij vniuersalis. Et licet fuerit ex aduerso pretensum pro parte Gasparis de Monpalau habuisse locum substitutionem per dictum testatorem ultimo factam in fauorem Anna Sampso, & de Monpalau auia sua tanquam proximioris de consanguinitate tempore mortis dicti Galcerandi de Rocabrana ex eo quia dictus Gabriel è viuus fuit sublatus ante mortem dicti Galcerandi nulla sub de relicta & eam sobolem fuisse vocatam per dictum testatorem in defectum dicti Gabrielis sub nomine, & vocatione heredis ne alias sequatur absurdum, quod heredes extranei substitutorum sint melioris conditionis quam heredes extranei filiorum prius vocatorum, & alias quia tamen constat nomen heredis aptum esse ad comprehendendum heredem quemcumque, & frequentius per illud significare successorem bonorum praesertim in presenti casu in quo testator vocauit non simpliciter heredem Gabrielis si dictus Gabriel non esset viuus, sed adiunxit vniuersalem, quod verbum constat habere respectum potius ad bona quam ad filiatiorem, et quod magis est, quod ei dedit facultatem disponendi libere ad suos suorumque omnimodas voluntates de hereditate, et bonis suis ex quo apparet habuisse dictum Gabrielem facultatem nominandi quamcumque haberet heredis praesertim in defectum filiorum suorum et instituendi aliquem de consanguinitate, ut erat dictus Ioannes Sampso donatarius vniuersalis descendens ex Francina Sampso sorore dicti testatoris per mediam personam Michaelis Sampso patris sui, et Ioannis Sampso auj sui filij dictae Francina, et fratris dicti Gabrielis Sampso, et sic nullum resultat absurdum ubi de voluntate testatoris, constat cui certum est fuisse licitum dare maiorem facultatem dicto Gabrieli, et eius herede quam alijs prius vocatis disponendi de rebus suis, nec vocatio proximioris in dicto testamento contenta fuit facta nisi in casu quo ipse Gabriel vel eius heres non parent conditioni nomen de Rocabrana, et arma portandi, et militaris ordinis non ferent. Attento etiam quia in dicto testamento in aliquibus partibus ubi testator mentionem facit de filijs, et non sub nomine heredis, sed filiorum proprio vocabulo appellat, et constat dictum Leandrum Sampso conditionibus apposis per dictum testatorem Franciscum de Rocabrana paruiffe militem se faciendo, et nomen dicti de Rocabrana sumendo in cuius conditionis defectum tantum constat fuisse vocatum in dicto testamento proximioris de agnatione sua, et sic resultat dictam ultimam vocationem de proximiori locum non habuisse, et constat lite

A 4

ista pen-

92
ista pendente defunctum esse dictum Leandrum Sampso, & de Rocabruna, & in suo ultimo testamento condito, & firmato 27. Nouembris 1592. heredem suam vniuersalem instituisse Marimundam Sampso matrem suam litem ista pro sequentem, & constat etiam Michaellem de Rocabruna, & Joannem de Rocabruna filium, & filia dicti Galcerandi de Rocabruna defunctos esse, & ex dicto Michele, & Eleonore de Argensola uxore sua procreauit fuisse Franciscum Abdon de Rocabruna reum conuentum, & ex dicta Joana, & Dionisio Esquerrer viro suo procreatam fuisse Mariam Esquerrer ream etiam conuentam, & dictas reas conuentas Franciscum Abdon de Rocabruna, & Mariam Esquerrer seu illius tutores, & curatores tenere, & possidere hereditatem, & bona dicti Francisci de Rocabruna testatoris. His & alys meritis processus attentis, & alias iura quando dictam conclusionem in Regia Audientia factam sua Excellentia, pronuntiat, sententiat, & declarat vniuersam hereditatem, & omnia bona qui fuerunt dicti Francisci de Rocabruna testatoris spectare, & pertinere ad dictam Marimundam Sampsona heredem dicti Leandri de Rocabruna olim Sampso heredis seu successoris vniuersalis dicti Gabrielis Sampso eius fore, & esse adiudicanda, prout cum presenti adiudicat, & consequenter dictum Franciscum Abdon de Rocabruna, & dictam Mariam Esquerrer, & illius tutores seu curatores ad causam istam citatos fore, & esse condemnandos, prout cum presenti condemnat ad deserendam vacuam, & expeditam possessionem hereditatis, & bonorum que fuerunt dicti Francisci de Rocabruna testatoris predicti, praefata Marimunda de Rocabruna vna cum fructibus perceptis a die litis motae, usque ad realem traditionem, necnon dictam Marimundam fore, & esse inmittendam in realem, & actualem possessionem dictae hereditatis, & bonorum predicti Francisci de Rocabruna testatoris: deductis tamen prius legitima & trebellianica qua competebat dicto Galcerando de Rocabruna super dictis bonis, & nunc competunt dictis reis conuentis, vs successoribus dicti Galcerandi liquidatione liquidandorum, & deducendorum omnium in posterum reseruata non obstantibus in contrarium deductis, & allegatis, ac probatis, nec etiam partem in expensis condemnando, sed pro bis tractis solitam executionem fieri sua Excellentia mandat.

La dita Marimunda Sampso en los capitols matrimoniales quãt Ioachim Sampso son fill casà ab Artemisa de Sant Marti als 8. de Octubre 1596. feu donacio vniuersal ab reserua del vs de fruit à Ioachim Sãpso son fill de tots sos bens, &c. ab que vinguer a ser hereu vniuersal de la dita Marimunda, son dits capitols fol. 48. fermats en poder de Barthomeu Geroni Notari de Gerona, la qual Marimunda mori als 16. de Mars 1614. fol. 9. y que dit Ioachim fos caualler, consta ab la habitacio de les Corts del any 1599. fol.

Ioachim de Rocabruna ab son testament firmat en poder de Onofre Caxàs Notari de Gerona als 29. de Iuliol 1630. à la cara del proces fol. 1344. institubi hereu seu vniuersal à esta part de dõ Narcis de Rocabruna, y Sampso son fill agent en la present causa, ab que resta prouada la justicia de dit Ioachim Rocabruna. E mes justifica sa intècio dit dõ Narcis Rocabruna, y Sãpso en prouar, en q̃ la heretat de dit Frãcesch de Rocabruna cõsistia, y lo valor de ella al tẽps de la cõcordia, q̃ era en lo any 1598.

CASTELL

CASTELL DE VILA IOAN AB SOS DRETS, Y PERTINENCIES.

PRouas que lo Castell de Vila Ioan fou de Francesch de Rocabruna testador ab lo testament seu,ques llig fol. 1152. ahont se intitula, *Domus Domus se fortia loci de Vila Ioanni.*

Item se comproua esser senyor de Vila Ioan ab lo testament de Pere de Rocabruna firmat als 25. de Noembre 1518. en lo qual anomenà per marmessor entre altres à Fràcesch de Rocabruna son germà senyor del Castell, y força de Vila Ioan, lo qual testament se llig fol. 359. y ab altres confessions de les parts, a les quals ni los adversants hi fan contrari algu.

Ab lo article 54. dels donats als 19. de Abril 1621. fol. 22. y ab lo mateix article dels donats als 21. de Abril 1622. fol. 88. se dedueix, que los bens, y propietat de Vila Ioan, casa, heretat, vinyes, oliueres, orta, censos, tachas, y altres drets dominicals que lo dit testador tenia, y possehia en lo dit terme de Vila Ioan, y Vegueria de Siurana, valian en lo temps que mori, y quant viuia, y quant se feu dita transaccio, y cócordia valia 150 ll. de renda, y tantes sen agueren trobat al encat publich, y en lo article 55. se dedueix que los dits bens de Vila Ioan mencionats en lo precedent article en lo temps de la mort de dit Fràcesch Rocabruna, y al temps de dita concordia eran de valor de 3000 ll.

Sobre los quals dos articles han de posat los testimonis següents. Antoni Oliuet fol. 271. sobre lo article 54. diu q̄ lo valor de dit Castell de Vila Ioan, que lo valor de las rendas de dit Castell, val de renda lo que diu lo article, que sen aguera pogut auer de arrendament lo mateix que ell diu; y sobre lo article 55. ho judica conforme ho diu lo article.

Ioan Costa fol 262. diu, que la heretat de Vila Ioan ab ses rendes se es acostumada de arrendar a raho de 110 ll. y ell testimoni ha vist lo acte de arrendament per aqueix preu.

Christofol Metje Notari fol. 259. diu, que se es acostumat de arrendar conforme los actes ha trobats en la escriuania à raho 120 ll. y que los arrendadors alguna cosa an de guanyar.

Super 55. diu, que tot lo que Gerardina posseheix en lo lloch de Vila Ioan per ser molta part censos, del mes, y tafques, valent be en propietat 3000 ll. Barceloneses, y tantes ne donaria ell testimoni de molt bona gana si agues agut de comprar.

Item, se comproua lo valor de dita propietat de Vila Ioan ab vna copia de vna plica rebuda en Perelada en diferet causa que se aportaua en la Real Audiencia, entre Hieronyma Gerardino y de Argensola de vna, y Francesch Masferrer, y Mariangela muller sua de altra à relacio de Miter Ioan Magarola que es fol. 107. ahont en lo article 11. y 12. fol. 105. dels donats als 13. de Maig 1611. se diu, que les dites rendes, y bens de Vila Ioan en lo temps mori Galceran Rocabruna, y de quaranta anys en aquesta part, valen, y han valgut, y valen ab fruit ò renda arrendada quiscun any 150 ll. y tantes sen aguera trobat en lo encant publich, y aguera valgut ara en propietat 3000 ll. Sobre dels quals articles deposan Antoni

Cella

10

Cella fol. 96. qui sobre dit article 11. diu, que tot lo tems que lo Vescompte de Peralada may sen aguè de arrendament mes de 100 ll. y fins a 110 ll. y que lo valor de dita propietat valia molt be las ditas 3000 ll.

Ioan Iassí fol. 51. diu, queu ha vist arrèdat; pero que a profit de casa val dites 150 ll. de renda, y asso diu per saber en que cōsisteix, y lo que es Vila Ioã, y sobre lo article 12. diu, que ha valgut, y val 3000 ll. y creu que es trobarian moltes persones quiles ne donarian.

Pere Vidal fol. 81. diu lo mateix, que ha valgut de arrendament dites 150 ll. y que ha valgut, y val dites 3000 ll. per auerhi moltes senyories, y ha ohit dir à moltes personas, que sis pogues comprar ne aurien donat dites 3000 ll. y mes fou resensit fol. 205.

De tota la dita proua resulta, que lo dit Castell de Vila Ioan ab ses terres, y rendas era in bonis de dit Francesch de Rocabruna, y que son valor eran 3000 ll, al temps de la concordia.

DELME DE LES COSTES DE PERELADA.

ENtre altres bens que tenia dit Frãcesch de Rocabruna al temps que mori, ere lo delme de les costes de Perelada; prouas ab vn acte de cōfessio feta per Antoni Cella, y de Tafurer, tudor, y curador de la persona y bens de Francesch Abdon de Rocabruna à la Mente Episcopal de Gerona de tot lo dit delme, y en les espectancies diu, que posseheixé dit nō de tudor, com à succehint à Galceran de Rocabruna, y despres diu que espectaue à dit Galceran com a hereu vniuersal de Francesch de Rocabruna son pare, senyor de la casa, y força de Vilo Ioan, substituhit en segon lloch ab son testament firmat als 19. de Juliol 1522. q̄ ha tingut lloch per mort de Dalmau de Rocabruna, com apar ab dit acte, lo qual se llig en proces fol. 333. que fou fet y fermat als tres de Maig 1590. en poder de Ioan Medir Notari publich de Gerona.

Ab lo article 56. dels donats fol. 89. se diu, que lo delme de les costes de Perelada al temps mori dit Francesch de Rocabruna testador, y quant se feu dita concordia, y vuy en dia vn any ab altre si han cullit, y si cullan 75. fins en 80. quarteras de forment, 40. corteras de segol, y entre ordi, y siuada 50. quarteras, llana, anyells, y altres coses.

Feliu Oliua fol. 244. diu, que es estat arrèdador del delme de les costes de qui parla lo article. y que en tot genero de grã cullia de 80. à 90. quarteras annuals, à mes del delme dels raims que cada any lo Comte los cōpraua per 50 ll.

Article 57. lo delme de les costes ha valgut, y valia de renda en lo any 1598. 200 ll. à profit del senyor, y tantes sen agueren trobades, y trobaria al mes donant de arrendament; y en lo article 58. que valia lo dit delme al temps de la concordia abans, y apres 4000 ll.

Lo mateix Feliu Oliua sobre dits dos articles diu, que per lo que es estat arrendador tres anys de dit delme, ve à profit del arendador 190 ll. y del senyor 200 ll. sobre lo article 58. lo mateix fol. 243. diu, que per auerhi molts gastos en lo recullir lo delme, ell ne donaria be mes de 3000 ll.

compro-

comprouas lo sobredit ab los articles 14. 15. y 16. dels donats en la causa de Gerardino, y Basferrer que contenē lo mateix que dits articles 56. 57 y 58. y sobre de ells han depositat los testimonis següents.

Miquel Botinyà fol. 100. qui diu que ha aplegat los grans del delme de les costes de Peralada, com ha arrendador, y era molt pobre anyada, y culli 70. quarteras de blat, mestall, y segol; y entre ordi, y siuada se ni cullirā algunes 25. quarteras; y aplegā vna roba de llana. 3 quarteras de llegum, 2. quarteras de llobins, y lo vi sols se acostuma de arrendar a trenta lliures, super 15. q̄ ha vist, y judica valia dit delme 200. ll. cada any, super 16. q̄ valēt dites 200. ll. vns anys ab altres; cosa clara valer dites 4000. ll. Ioan Franch fol. 98. sobre dits articles 14. y 15. diu lo mateix, que val 200. ll. de renda dit delme de les costes.

Antoni Cella tudor y curador del possessor del dit delme fol. 97. estima, y diu que valia les dites 4000. ll.

Ioan Bonell fol. 93. diu, que valia de renda 200 ll. y no estaria sempre tingues dines de donarne 3000 ll. per lo dit delme, ni les planyaria.

Ioan Pujol fol. 85. diu, que ha valgut, y val y valdria mes de en ellā lo delme, aplegantse per compte de son amo 200 ll.

DELME DE MIRAPIGVES.

Que la heretat de Mirapigues fos en bens de Frācesch de Rocabruna se proua ab los actes següents.

Ab acte rebut, y testificat en la escriuania de Peralada, del qual fa fe Ioan Celles regint la dita escriuania à 4. de Abril 1584. Dalmau de Rocabruna arrendā a Pere Barthomeu, y altres totes les terres, honors, y possessions q̄ tenia en lo lloch anomenat Mirapigues, q̄ es en proces fol. 392.

Item, als 20. de Abril 1458. Francina muller de Galcerā de Rocabruna de voluntat de son marit, cōfessa als caritaters de la caritat major de Peralada que tenia obligacio de prestar à la dita caritat sis sous y vuyt dines mogollonesos per raho de la heretat y casa anomenada de Mirapigues, situada en la Parroquia de Peralada sobre lo Sepulchre fol. 1374.

Dels quals actes consta que la heretat de Mirapigues era de la casa de Rocabruna antes que la possehis Frācesch de Rocabruna testador, y per consegüent trobantse in bonis de Galceran de Rocabruna, y no auenthi proua alguna en contrari, se ha de dir esser compres en lo fideicomis.

Lo valor de dita heretat de Mirapigues resta plenamēt prouat ab los actes, y testimonis següents.

Ab acte rebut, y testificat en la escriuania de Peralada als 6. de Ianer. 1595. Dionis Esquerrer pare, y llegitim administrador de Mariāgela filla sua, arrendā a Guillem del Hostalla casa, y heretat dita de Mirapigues, ab totes ses terres, honors y possessions, tant ocultes, com incultes, prats, y boschs, plantades de vinyes, y oliuars, reseruantse la vinya que es en lo terme de Mompedrós, que nos comprenia en lo arrendamēt per preu de 120. mitjeres de formēt, aquest acte proua cōcloētmet lo valor de la heretat de Mirapigues sens lo delme, puix es cerca del temps del cōtracte.

Ab lo

Ab lo article 59. dels donats fol. 89. dedueix dit Rocabrúna, y Sampso, que la dita heretat quant se feu dita transactio y vuy valie, y val comunament vn any ab altre 100. quarteras de forment cada any, que a raho de 30. s. quartera, valen 150 ll. y de propietat per lo manco 3000 ll.

Miquel Roca fol. 252. se refereix al que te dit sobre la primera deposicio ques llig fol. 203. super 12. & 13. articulis, diu que de la dita heretat se auriã de 70. a 75. ll. cada any, per auerhi estat vint y tres anys cõtinuos

Ioan Caluo fol. 248. estima dita heretat a 3000 ll. y tantès ne donaria ell testis si la hagues de comprar, y que de arrendament se acostuma de pagar de dita casa, y heretat de 80. a 100. quarteras de forment.

Hieronym Pejoan fol. 197. que la heretat de Mirapigues la ha vista arrendar de 50. a 55. quarteras de forment.

Antoni de Plus fol. 190. diu, que la ha vista arrendar a 100. ducats.

DELME DE VILARTOLI.

Que lo delme de Vilartoli fos en bens de Francesch de Rocabrúna, consta ab los actes següents.

Dionis Esquerrer com a pare, y legitim administrador de Mariangela Esquerrer y de Rocabrúna, confessã, y regoneguè als 12. de Juny 1595. tenir entre altres coses en feu del Bisbe de Gerona, la decima del lloch, y terme de Vilartoli de la Parroquia de sant Climèr de Sesserres, y en les spectancies diu, que li specta com ha succehint a Galceran de Rocabrúna; y al dit Galceran de Rocabrúna cõfessan, que pertanyia dit delme cõ a fill, y hereu de Frãcesch de Rocabrúna, senyor de la casa y força de Vila Ioan, instituit, y substituit en segon lloch ab son testamēt, firmat en poder de Ioan çafort Cella als 19. de Juliol 1522. la qual substitucio auia tingut lloch per mort de Dalmau de Rocabrúna sens fills, en primer lloch instituit; y despres diu, dicto denique Francisco Rocabrúna pertinent, & pertinebant suis certis, & legitimis titulis, & successioibus suorum prædecessorum, del qual acte consta per confessio de la mateixa part, que lo dit delme de Vilartoli era in bonis de Frãcesch de Rocabrúna testador.

Item, Antoni Soler sobre lo art. 19. fol. 95. diu que ha ohit dir, que lo dit delme era de la heretat de Francesch de Rocabrúna.

Prouas lo valor de dit delme. Primo, ab vn acte de arrendament fet a 4. de Juliol de 1610. en la escriuania de Peralada de la decima de Vilartoli per preu de 48 ll. quiscun any fol. 327.

Prouas tambe ab la confessio que fa Francesch Basferrer, y Mariãgela Comages, ab los articles donats en lo any 1611. en lo art. 19. ahont ell mateix qui a les hores era possessor de dit delme, diu quen auia 48 ll. quiscun any de fruyts, ab lo qual acte consta, que lo valor de dit delme almanco es 1000 ll.

DELME DE MASERACH.

Tenia, y posselia tambe lo dit Francesch de Rocabrúna testador lo delme de Maserach; prouas ab la cõfessio fet a per Dionis Esquerrer,
com

com à pare, y legitim administrador de Mariangela filla sua, al Reuerendissim Bisbe de Gerona als 12. de Iuny 1595. fol. 340. confessant tenir dit delme de Maserach, y las spectācijas son com ha succehint a dit Frācesch de Rocabrūna, en virtut del testament fet lo any 1522. per esser hereu de Galceran de Rocabrūna en segon lloch substituït.

De pertinencies del qual delme se entenē esser les pesses de terra cōtinuades en quatre cōfessions fetes en lo Agost 1592. a Galcerā de Rocabrūna, vna per Ioan Nauada pages de Maserach, de set pesses de terra situades en dita Parroquia de Maserach, de tinguda entre totes de setse vassanes fol. 357. Altra per Arnau Pujol de set pessas de terra, situades en dita Parroquia, de tinença entre totes de vint y dos vassanes, q̄ es fol. 355. Altra per Antoni Claufet pages del mateix lloch de vuyt vassanes de terra fol. 353. Y altra per Hieronym Pejoā de moltes pesses de terra, que es fol. 351. totes les quals com se ha dit estan situades en lo terme de Maserach.

Totes les quals pesses de terra son de pertinēcies de la heretat de dit Frācesch de Rocabrūna testador, puix no cōsta de adquisicio alguna feta per Galceran de Rocabrūna, y los successors de dit Francesch de Rocabrūna.

Ab los articles 64. 65. 66. 67. 68. 69. fins en 75. se diu, y articula lo valor dels alous en los sobredits actes confessats, los quals verificā Pere Barris fol. 228. Miquel Balell fol. 224. Galceran Mafieu sobre lo article 74. fol. 121. Barthomeu Geroni sobre lo article 62. fol. 219. y Ioseph Serola fol. 216. sobre lo art. 64. y següents, los quals deposan axi del valor dels grās, com tambe dels censos en gallinas, y com se estima la tasca, y axi en lo art. 76. reduint la tasca à vna summa, ve a importar la tasca sola sens los censos de ditas propietats.

Lo valor de dit delme de Maserach se comproua. Primo, ab vn acte de arrendament fet a 4. de Iuliol 1609. per Francesch Ferrer Bas, marit de Mariangela Ferrer Bas y Esquerrer, a Hieronym Pejoā del delme de Maserach per preu de 48. ll. quiscun any, com apar del acte de arrendament, fol. 283.

Ab lo article 61. dels donats fol. 89. per part de dit Rocabrūna y Sampso se diu, q̄ lo dit delme al tēps de la cōcordia valia en propietat 1000 ll. Hieronym Pejoā fol. 196. que del dit delme sempre que ley volguesen vendre, ne donaria 1000 ll. y te per cert, que lo mateix ha valgut en los anys atras.

Miquel Pejoan fol. 194. diu lo mateix.

TERSO DE DELME DE CAPMANY.

Lo terso de delme de Capmany era tambe de bens de Francesch de Rocabrūna testador, com consta ab la confessio que per Dionis Esquerrer pare y legitim administrador de sa filla, que es fol. 274. que confessà tambe al Bisbe de Gerona tenir en feu de la Menſe Episcopalla dita part de delme de Capmany, dient que la dita part de delme juntamē

B ab al-

298
14
ab altres li spectauen, com ha succehint a dit Francesch de Rocabruna en virtut de son testament.

Lo valor de dita part de delme de Capmany, diu dit Sampso y Rocabruna ab lo art. 62. fol. 89. que al temps de la mort de dit testador, y quāt se feu la transactio, y cōcordia valia de fruyts 10 ll. y de propietat 200 ll.

Prouas ab vn acte de arrendament fet per dit Masferrer en dit nom a Francesch Coll pages de Capmany per preu de 10 ll. que es fol. 329.

Deposan tambe Hieronym Pejoan fol. 149. que diu, que judica lo dit delme a raho de 10 ll. annuals, que lo mateix hauria valgut los anys atras, y que es cert que sen hauria 200 ll.

Francesch Coll fol. 48. donat en altra causa, diu lo mateix, y quel tingue arrendat quinze, ò setse anys, y que lo valor seria a 150 ll.

Hieronym Mirò fol. 83. diu val 200 ll. a tot lo mes.

TERSO DEL DELME DE ORLA EN PERPINYA.

Consistia dita heretat de dit Francesch de Rocabruna en part del delme de Orà de Perpinyà, y prouas ab lo acte de venda feta per Galceran Canter Burges de Perpinyà, del dit terço de delme de Orlà a Pere Rocabruna, y Francesch de Rocabruna per preu de 431 ll. a 27. de Abril 1499. en proces fol. 371.

Pere de Rocabruna a 25. de Noembre 1518. en testamēt instituhí hereu seu vniuersal a Francesch Rocabruna son germà a totes ses liberes voluntats fol. 359.

Lo valor de dit delme se comproua ab los actes següents.

Ab acte rebut als 16. de Febrer 1595. Jaume Cuberta pages de Perpinyà, procurador de Dionis Esquerrer, pare y legitim administrador de sa filla, venè a Jaume Delpas lo dit terço de Orlà per preu de 600 ll. moneda Barcelonesa, fol. 345.

Als 3. de Juny 1544. fol. 396. Dalmau de Rocabruna, que fou lo primer hereu de Francesch de Rocabruna arrendà lo dit delme a Guille Palars pages per preu de vint ducats de or fi, y de bon pes, ò dotse reals de plata per cada ducat.

Y si en dit temps se arredauà lo dit delme a raho de 24 ll. almanco valia 480 ll. de bona moneda.

CASTELL DE SANT MIQVEL DE CAVALLERA.

Ab lo article 44. dels donats fol. 87. se dedueix, que la heretat de dit Francesch de Rocabruna consistia en lo Castell de sant Miquel de Cauallera, ab son terme, y montanya en la Vegueria de Caprodon situats quatre, ò finch heretats en dita montanya, y terme vn terço de delme, herbes, y pastures, tasques, censos, y drets dominicals, y moltes directes senyories.

Prouas lo sobredit ab lo acte de venda feta per Pau Gerardini, y Hieronyma muller sua a Pere Ribes, de tot lo dit Castell de Cauallera, ab tots y sengles drets, y pertinencies de aquell, y tots los masos integrament de Julià, y

15
 Julià, y Querol, y tots altres qualseuols masos, casas, terras, honors, y possessions, senyories directes, y vtils, y tots, y qualseuols drets corporeos, y incorporeos iure proprio, y per pur, y franch alou tenia dins los termens de dit Castell, y Parroquia de Cauallera, y tãbe dintre de altres Parroquies adaquelles contingues per qualseuol dret, titol, causa, y raho, diët que totes, y sengles coses li pertanyen al dit Gerardini, y sa muller, com ha succehint à Francesch de Rocabruna senyor de la força de Vila Ioan, fentlo senyor, y possessor de totes les dites coses que venien llimitant la successio a la transaccio, y concordia, y cessio de drets ab ella feta a Marimunda, y Ioachim Sampso a 27. de Febrer 1598. en poder de Ioã Sala Notari publich de Barcelona, que es la que en la present causa ara se impugna; fou feta dita venda per preu de 2500 ll. a 31. de Mars 1606. la qual venda se llig fol. 319.

De aquesta venda resulta no sols que les dites coses venudes eran de la heretat de dit Francesch de Rocabruna testador; pero encara que no te altre titol dit Ribes, sino lo de dita nulla concordia, y cessio de drets ab ella feta.

Prouas lo valor de dita propietat ab les depoficions dels testimonis donats sobre lo art. 52. de fol. 88. que diu, que quant se feu la dita concordia valia dit castell, montanya, y terme de Cauallera, ab tots los delmes, pastures, y heretat a comuna estimacio 5000 ll. y tant sen haguera donat sis fos venut al encant publich.

Llorens Guillaumas diu, que la dita montanya de Cauallera ab sas decimas, directas senyories, y propietats, no la donaria per 4000 ll.

CENSALS DE LA DITA HERETAT.

Consistia dita heretat ab diuersos censals que feyan à Francesch de Rocabruna, lo hu de preu de 100 ll. que feya, y prestaua la Vila de Peralada a Iaume Negra apotecari, venut a Dalmau de Rocabruna als 8. de Ianer 1498. fol. 390. Altre de preu de 55 ll. y pensio 55 s. Mogollonesos, que feya, y prestaua dita Vniuersitat de Peralada, venut a dit Dalmau de Rocabruna a 23. de Noembre 1442. Altre de preu de 60 ll. pensio 3 s. venut per la vila de Peralada a Dalmau de Rocabruna a 19. de Febrer 1443. fol. 379. que junts suman 215 ll. en preu.

Resta de tot lo sobredir prouat lo cos de la heretat del dit Francesch de Rocabruna testador, la qual ab dita concordia se renuncia per part de dits Sampsons, y Rocabrunas.

RESPOSTA DELS REOS CONVIINGVTS EN LA PRESENT CAUSA.

LA part dels reos conuinguts han donats diferents articles en la present causa, ques lligen en fol. 112. 119. y 127. ab los quals volen justificar, y prouar dos cosas. La primera, que lo jus que tenia, y pretenia tenit Marimunda Sampso, y Ioachim Sampso son fill en lo fideicomis del testament de Francesch de Rocabruna era molt dubio, y molt perillos de poderlo

derlo guanyar. La segona es, que no concorregia lesio en la dita concordi-
dia, rebent dits Sampsons 1400 ll. de tal manera, que encara que hagues
guanyat lo plet, no haguera obtingut valor de tanta quantitat.

Quant al primer article dedueix, que Galceran de Rocabruna primer
substitut, sobrevingueren Miquel de Rocabruna, y Ioana sos fills, y que
axi fos extint lo fideicomis, y que encara que aquells fossan bastants; pe-
ro essent llegitimats, y no essent fideicomis real, y perpetuo, exclohia lo
substitut.

Item, que essent Gabriel Sampso substitut als descēdēts de Francesch
de Rocabruna premori dit Gabriel al dit Galceran; y encara que despres
de dit Gabriel Sampso estiguessen substituïts los seus hereus vniuersals,
y que despres li succehi Ioan Sampso son pare, y despres de aquell Leā-
dro Sampso. Però no se enten en nom de hereus, sino los hereus sangui-
nis, y no los altres, com nou son de dit Gabriel. Lo dit Ioan, y los succes-
sors a mes de que succeheix dit Galcerā a dit Gabriel en virtut de dona-
cio, y que axi nos pot dir hereu vniuersal.

Que dits Sampsons no tenien la qualitat que dit Rocabruna volia en
son testament, y despres concorreguē ab Joachim Sampso que no hā pres
may nom, y armes de Rocabrunes; antes be sempre en totes les escriptu-
res se han anomenat Sampsons, que no tenint lloch lo fideicomis en fa-
uor de dits Sampsons, venian dits Rocabrunas a esser los mes propinchs
del dit testador.

Estas son las rahons, que quāt a la dubietat de dret, y successio del dit
vinde per part de dits reos se son allegades, a les quals cō a articles que
consisteixen en dret, se dona en lo memorial in iure plena satisfaccio.

La segona cosa que allegan, es disminuir la heretat de dit Rocabrunā,
axi en deduir millores com també credits, ab la forma seguent.

Estas millores ab lo article 38. diu, que consisteixen en que no sols los
dits Dalmau, y Galceran de Rocabruna; pero encara Miquel de Rocabru-
na, y los curadors de Francesch, y Antō de Rocabruna, als quals dita Ge-
rardini diu succeheix han comprāt, y adquirit molts altres bens, y pro-
prietats, part dels quals son los que posseheix dita Gardini, que axi ma-
teix son liberos, y no estan compresos en lo fideicomis.

En lo article 39. diu, que entre altres coses que lo dit Galceran de Ro-
cabruna comprā, y adquiri, foren los masos anomenats Iulia, y Paloma, si-
tuats en lo terme del Castell de Cauallera junt a la vila de Camprodon,
los quals comprā a carta de gracia de Domingo Puxen, y despres cōpra-
ren lo jus luendi per altres 400 ll.

Prouas aquest article ab lo acte de venda feta per Domingo Puxen
fill de Sampso Puxen pages de la Parroquia de sant Miquel de Caualle-
ra, venē a Galceran de Rocabruna lo mas Iuliā, y los masos a dit mas Iu-
liā agregats ab les cases, terres, honors, y possessions de aquells tant cultes
com hermes, lo qual mas Iuliā lo dit Galcerā de Rocabruna juntament
ab altres masos auia establert al mateix venedor als 29. de Maig 1574. y
axi mateix com a procurador de dita sa mare venia a dit Galceran Roca-
bruna

brunà lo mas Palomer à càrta de gracia de la dita sa mare situat en dita Parroquia de sant Miquel de Cauallera per preu de 405 ll. fou dit acte a 15. de Agost 1574. que es fol. 488.

E mes Raphela Puxen viuda de Sampso Puxè, venè a Antoni Cella, com a tudor de Anton de Robruna, lo dret de lluyr, y quitat los dits masos Palomer, y Iulia, y altres qualseuols vnits, y agregats a 8. de Mars 1589. fol. 474. ab estos actes preten dit Gerardini, que los dits masos Gomar, y Iulia, son bens liberos, y no estan compresos en lo fideicomis.

Pero se respon per part de dits Rocabruna, y Sampso, que es molt grà error, y contra lo tenor del mateix acte, y del que consta en proces.

Primo, perque en lo dit acte de venda fet a carta de gracia, cõsta que lo mateix Sampso Puxen, confessà que en lo mes de Mars antecedent, lo mateix Galceran de Rocabruna auia establert los dits masos al mateix Sampso Puxen, y axi se ha de dir que lo dit Galceran alienà ab lo dit establiment lo dit mas Iulia del fideicomis.

Secundo, se infereix de aqui vna ficcio entre dit Galceran de Rocabruna, y dit Sampso Puxen, perque no se ha de creurer, que essent senyor de dits massos Palomer, y Iulia, lo dit Galceran de Rocabruna no tenia pera que alienarlos, pera tornarlos a cobrar, pagant del seu 800 ll. ab tant poch temps, volentho recobrar, com es del Maig, al Agost, y no cau in rectum cõsum, que vn senyor de vna propietat la establezca, pera tornarla a adquirir apres pagantne 800 ll. sino que asse fou pura ficcio pera fraudar al fideicomis de Francesch Rocabruna.

Tercio, se confirma lo sobredit ab lo mateix acte de la reuenda, q Pau Gerardini, y Hieronyma Gerardini sa muller, ferè a Pere Ribes del Castell, decimas, y dret de Cauallera, y los masos Iulia, y Querol, en lo versicol, (& est secundum) fol. 3 18. que son las espectancies, confessan dits cõjuges Gerardini, que totes, y tengles coses que venè, los pertanyen en virtut del fideicomis de Francesch de Rocabruna, cõfessant ab asse esser estades en bens de aquell, ab que resta prouat, que lo ques dedueixen en dits articles 39. y 40. no proceheix.

Tambe posan per milloras de Cauallera vna venda, feta a 15. de Desembre 1551. que es fol. 465. per Ioã del Cos usufructuari, y madona Miquela muller sua, propietaria del dret de lluyr, y quitar lo mas Pomer, situat en dita Parroquia de Cauallera, a Galceran de Rocabruna, per preu de 56 ll. pagades, ço es, 50 ll. per pagament de altres tantes, que Ioan Ferrer deuia per raho de herbes, y altres coses, que lo senyor mossè Dalmau de Rocabruna son germa los hauia arrendades, del qual dit Galceran era hereter, es la venda fol. 463.

Aquestos actes tambe son fites, per quant essent fets a 15. de Desembre 1551. no pot ser veritat lo ques diu en dit acte, que Galceran de Rocabruna fos hereu de Dalmau de Rocabruna, essent encara viu, y tardat a morir deu anys, puix feu son testament dit Dalmau lo any 1561. com se ha dit dalt.

Y encara que en proces fol. 455. se llijà vn testament de Dalmau de

302
18
Rocabruna, y en lo marge estigà escrita a 19. de Abril 1551. pero en lo original mateix exhibit nos por llegir be lo any, com del mateix original es de veurer.

Tambe contra dita montanya, y Castell de Cauallera ha exhibit per disminuir lo valor de ella vna escriptura en ques contè vna visura ques feu en lo any 1602. en la pretensio, que portaua lo Procurador Fiscal patrimonial contra Gerardini. sobre lo lluyisme, que per la successio de Hieronyma Gerardini pretenia lo Procurador Fiscal patrimonial, ab que vol prouar que la dita heretat lo mes que valia eran 2000 ll.

Response que la dita escriptura no fa proua contra de dit don Narcis Sampso, per ser, res inter alios acta: secundo, que no cõsta que dita escriptura sia autentica, ni que falsa proua en judici, per no estar clofa per ningun Notari.

MILLORAS DE LA FORSA DE VILA IOAN PRETESAS.

EN lo article 41. de fol. 142. dedueixen dits Gerardinos, que la casa, ò força de Vila Ioan antes de la dita concordia estaua tan arruinada, y perduda, que necessitaua de moltes obres, axi necessaries com vtils; y que desdel any 1598. ques feu dita concordia, dita Gerardini ha fetes moltes obres y millores en dita casa, y força, que importan molts centenars de ducats.

Pere Vidal fol. 181. verifica lo article, recordantse de cerca de 60. anys, y que estaua molt perduda, y arruinada, en tant, que sino per les moltes obres ell testimoni ha vist fer, fore ja a terra; y que ha vist, y veu son moltes les obres han fetes axi necessaries cõ vtils los Gerardinis, y Rocabrunas, y que veu que la mateixa Gerardini les ha fetes, que importan molts centenars.

Ioan Ferrer fol. 179. Francesch Fillol fol. 175. Jaume Compre fol. 176. y altres deposan sobre dit article.

De aquesta proua no consta, que los dits Rocabrunas hajen de fer bones dites obres, y millores; perço, que possehint dits Dalmau Rocabruna, y Galcerà Rocabruna lo dit Castell, y força de Vila Ioã desdel any 1528. que mori dit Francesch Rocabruna fins 1598. ques feu dita concordia, clar està que tenia obligacio de auer de fer obres en dit Castell, y força, puix rebian los fruyts, y no les poden aquelles repetir, encara que siẽ necessaries, per esser possehit per tèps de cerca de 80. anys los dits bens, y castell, y força de Vila-Ioan.

Article 43. de fol. 124. del dir Cerardini contè, que de la concordia en la dita Gerardini ha aplicat à la força, y heretat de Vila Ioan, y à la propietat de aquella moltes altres propietats, com son terras, casas, vinyes, y oliuars, que son de molt gran valor, y estima.

Pere Vidal fol. 181. diu, que ha vist que dita Gerardini ha comprades algunes heretats, y aplicades a la força de Vila Ioan a la horta, com es ara vn tros que comprà de Narbona de Arenys, dos altres camps cami qui va à la vila de Pontòs de Dalmau Oliues, de Antoni Batlles vn oliuer, ò oliue.

oliuerar venint de Vila Ioan a Santa Anna, vna vinya que cõprà del Ca-
ualler de Põròs, é a mes de axo comprà vna heretat del Caualler de Põ-
ròs, que no sab lo que valia.

Jaume Compta fol. 175. verifica la fama publica, Miquel Verdalet fol.
174. que ha vist que ha comprat la casa, y heretat den Quer, y apres fou
den Moy, y que es de molta valor.

- Antoni Dauall fol. 172.
- Miquel Font fol. 171.
- Ioan Voltor y Massana fol. 169.
- Darder Corbent fol. 167.
- Francisca Calabuig fol. 166.

Verifican lo article de
visu, pero no designan las pro-
prietas.

En justificacio de aquest article se son exhibits algüs actes per sa part,
y son los següents.

Antoni Batlle de Vall de Vila Ioan venè a Dalmau de Rocabruna vna
peffa de terra situada dins los termès de Vila Ioã en lo lloch dit lo Hos-
pital, de tinèsa de dos vassanes y mitja, la qual auia cõprada Dalmau de
Rocabruna per preu de 17 ll. fou la venda als 26. de Iuliol 1535. fol 613.

Fol. 505. Jaume Oliueres, y Dalmau Oliueres son fill venerè a carta de
gracia a Dalmau Rocabruna dos vessanes de terra, part de vna peffa de
major tinensa dins lo terme de Vila Ioan, en lo lloch anomenat Camp de
Avall, als 8. de Mars 1548. per preu de sis botes de oli.

Dit Dalmau Oliueres firmà apoca a Galceran de Rocabruna de 18 ll.
del preu de la dita vèda, y per lo valor de ditas sis botas de oli a raho 3 ll.
cada bota per addicio del preu, y ajustà dit Rocabruna 8 ll. mes a 31. de
Maig 1568.

Dalmau Oliuères venè lo jus luendi al dit Galceran Rocabruna, per
preu de 8 ll. a 2. de Octubre 1568. fol. 596.

Jaume Oliueres, y Dalmau Oliueres tenen à carta de gracia a Galcerã
Rocabruna vn oliuar, situat en dit terme de Vila Ioan, en lo lloch dit la
Roquera, per preu de 24 ll. a 3. de Setembre 1555. fol. 587.

Nota q aquest acte es ficto, fet per dit Dalmau de Rocabruna en frau
del fideicomis, perque diu en ell: *Saluo tamen semper iure directo dominio
dicti Magnifici emptoris, & vestrorum in his successorum in omnibus tertijs
laudemijs, & foriscapijs, &c.* Perço que en aquest tèps encara era viu Dal-
mau de Rocabruna, com consta ab son testamèt, q fermà als 29. de Abril
1561. fol. 1319. y aquell era lo senyor de Vila Ioan, en alou de qui podia
estar, y no dit Galcerã Rocabruna, qui era cridat apres de sa mort de dit,
y axi se veu la fictio del dit acte, fet en frau del fideicomis.

Dalmau Oliuer fol. 577. pages de Vila Ioan, diu que per deurer a Mi-
quel de Rocabruna, y Ioana de Gualba, fill, y filla per iguals parts, hereus
de Galceran de Rocabruna venè a Miquel de Rocabruna, y dita Ioana de
Gualba vna peffa de terra, nomenada lo Camp de Vall, de tinensa de deu
vassanes, per preu de 100 ll. 14 s. y en los saluis diu: *Saluo directo dominio
vestri, & vestrorum, & heredum Galcerandi de Rocabruna*, es lo acte a 4. de
Setembre 1575. è axi mateix a 3. de Octubre 1575. lo mateix Oliueres vé
als

20

als mateixos altra pessa de terra, dita lo Clos, plantada de oliueres en lo terme de Vila Ioan ab lo mateix saluis de ells, com a hereu de dit Galceran de Rocabrana fol. 575.

Barthomeu Arbona pages de Arenys, venè a Pau Gerardini senyor de Vila Ioan, y a Hieronyma Gerardini, tot lo dret que tenia en vn hort situat en la horta de Vila Ioã, sota la hera del Castell, que possehia Miquel Vilar, a carta de gracia als 30. de Mars 1606. fol. 573.

Don Frãcisco Sagarriga fol. 565. als 2. de Ianer 1619. per preu de 200 ll. venè a Hieronyma Gerardini lo mas Quer, ab ses terres, honors, y possessions per preu de 201 ll.

A 24. de Febrer 1553. T. Oliueres y Dalmau Oliueres per pagar, y satisfèr a Galceran de Rocabrana certes quantitats, ço es, 18 ll. per lo valor de sis botes de oli comprades de Dalmau Rocabrana quondã son germà, y per raho de lluyisme de la venda sobredita firmada al dit quondam Dalmau de Rocabrana, venen a dit Galcerã de Rocabrana vna pessa de terra situada dintre lo terme de Vila Ioan en lo lloch dit Camp de Vall, ò oliuer del anech, de tinèsa de sis vessanes poch màco per preu de 21 ll.

Response per part de Sampsons, y Rocabrana, que a estos actes no sels ha de donar se ni credit algu per esser aquells ficles, y simulats per fraudar lo fideicomis, lo ques comproua clarament del dit acte fet en lo any 1553. per dit Oliueres; per quant en ells se diu, que los dits Oliueres deuen al quondam Dalmau de Rocabrana, y que axi deuen a les hores al dit Galceran, y en aqueix temps encara era viu Dalmau de Rocabrana, com consta en lo proces, que es fol. 1313. que fou fet per dit Dalmau de Rocabrana a 29. de Abril 1561. ab ques veu quant erroneamèt se diu esser mort dit Dalmau de Rocabrana.

DEDUCTIONS EN DIMINVCIO DE LA HERETAT DE FRANCESCH DE ROCABRVNA.

A Blo article 53. dels donats en fol. 116. per part de Gerardinos, se diu auerse de deduir de la dita heretat de Frãcesch de Rocabrana testador la llegitima, y trebellianica que cõpetia a Dalmau de Rocabrana primer hereu grauat, a la qual diu auer succehit Galceran de Rocabrana, è axi mateix la legitima a dit Galceran de Rocabrana competent en dits bens; y perço diu, que essent mort dit Francesch de Rocabrana antes de les Corts 1585. la legitima era la mitat de la heretat, y per conseguent lo valor de aquestos drets se hauria de relleuar de tot lo cos de la heretat, y de totas estas porcions restaua molt poch que auer de restituir a esta part de dit Sampso, y Rocabrana.

Prouas aquesta detractio ab lo testament de dit Francesch de Rocabrana, ab que consta de la institucio de hereu en fauor de Dalmau.

Itè, ab lo testament de dit Dalmau de Rocabrana a 29. de Abril 1561. ab lo qual fa hereu vniuersal a Galceran de Rocabrana, cõ apar fol. 1312.

R E S P O S T A.

Ab

A lo article 38. dels donats per part de Sampsons y Rocabruna fol. 21
 137. que no competeix al dit Galceran de Rocabruna la porcio de legitima, y trebellianica, tant ex persona propria, com tambe ex persona de Dalmau de Rocabruna en primer lloch grauat, per auer disposat Francesch de Rocabruna en son testament, que lo que los germans hauria de dita heretat morint sens fills tornas en ella: les paraules del testament son las següents: *Si autem dicti Galcerandus, & Franciscus de Rocabruna filij mei accesserint quocumque sine prole legitima, & naturali qua non peruenerit ad aetatem condendi testamentum eo casu, & quolibet rerum totum id quod detrahebitur eius filijs, seu alter eorum deueniat, & reuertatur heredi meo quicunque fuerit exceptis, & dictis filijs meis tantummodo saluis viginti libris de quibus in omni casu possunt testari ad suas omnimodas voluntates, &c.*

Y en lo llegat de Eleonor filla sua, que es per tots los drets de legitima paterna, y materna, pos a lo mateix vincle reuencional en fauor de son hereu, y com tots los fills sian morts sense fills, y axi tinga lloch lo dit vincle reuencional en fauor del hereu, de aquies que no toca dret algu al dit Galceran de Rocabruna en lloch de ditas legitimas.

Tercio, que sis considera que la part altra no es hereu de Dalmau de Rocabruna, lo qual en son testament que feu, si be instituhi hereu al dit Galceran, pero fou ab pacte, y condicio, que morint sens fills legitims, y naturals, substitueix a altri, de manera que no te lo dret de Dalmau de Rocabruna.

Quarto, ni la quarta trebellianica cõpeteix a Dalmau de Rocabruna, per quant no consta que fes inuentari dels bens de aquell, ab que resta priuat de la trebellianica, conforme la disposicio de dict; y quant al llegat de Eleonor ja esta respost, que per effer morta sens fills lo llegat toca al hereu, com se dedueix llargament ab la scedula resolutiua fol. 199.

Tambe se respon, que de la heretat de Francesch de Rocabruna sen ha de detraure lo que importa lo valor del delme de Masserach, per quat del delme de Masserach se preten quel compra Dalmau de Rocabruna de Ioan Setanti a 5. de Iulio 1527. fol. 425. per preu de 420 ll. dient que aquell auia comprat de vna execucio feta cõtra Elisabeth de Armendaris.

Pero se respon, que la dita venda no pot subsistir mes verdadera, sino que es ficta, puix consta ab acte que es en proces fol. 390. que lo dit delme de Masserach era de la heretat de dit Francesch de Rocabruna, y hauent deixat dit Dalmau de Rocabruna de fer inuentari, qualseuol presumpcio es contra de ell.

Secundo, se respon que pot ser que sia diferent delme, perque lo delme que compra de la execucio de Armendaris, diu ques te en feu del senyor del Castell de Nauatá, qui la te per lo Bisbe de Gerona. Y en fol. 340. se diu lo delme de Masserach, de la Parroquia de santa Maria de Olm, y ques te en feu del senyor de Requesens, y lo dit per lo Bisbe de Gerona.

Item, preten per deduccions vn censal de 20 ll. ques posa per cos de heretat de Francesch, lo qual feya, y prestaue lo Cõpte de Peralada, dient que

que del acte que es en proces fol. 417. constaua de que dit censal se rebia tant solament de Francesch Rocabruna cō a usufructuari, y per Raphael Caramany com a propietaria, lo qual censal apar que sen ha de detrauer del cos de la heretat de Francesch.

CONCLUSIO DEL PRESENT DISCVRS.

DEl que de sobre se ha escrit, consta que Frãcesch de Rocabruna fou senyor de molt gran hazienda, y de molts grans bēs molt qualificats, y encara no se ha pogut tenir plena noticia de tot, perque com Dalmau de Rocabruna primer hereu grauat no feu inuentari no deixà de auerhi molts bēs, que per no saberse nos demanã, nis posan en la present causa.

Resulta prouat del sobredit en lo present discurs la justicia que te dō Narfis Sampso dels bens que foren de Francesch de Rocabruna, la poca dubietat de dret quey ha en lo fideicomis en son fauor, y lo estar declarat ja ab sentencia Real, de la qual consta que en lo dit fideicomis en fauor de dit D. Narfis Sãpso, noy ha ningun article de dret intricat, ni dificultos, ni de aquella naturalesa, que per la diuersitat de les opinions reste lo dret dubio, ni ques pogues dubtar de tenir bon succes en la causa.

Resulta axi mateix de tot lo sobredit, quant gran era lo valor de la heretat de Francesch de Rocabruna al temps de la cōcordia, y encara molt antes, y despres sempre es anat augmentant, que importaua à les hores la summa de 17895. ll. que vuy importa mes de 60000 ll. per consistir tot en delmes, y terras qualificats, ço es:

Castell de Vila Ioan ab sos drets, y pertinencies.	3000 ll.
Delme de les costes de Peralada.	4000 ll.
Delme de Mirapigues, y heretat.	3000 ll.
Delme de Vilartoli.	1000 ll.
Delme de Maserach.	1000 ll.
Terfo de delme de Capmany.	200 ll.
Terfo de delme de Orlà.	480 ll.
Castell, y terme de san Miquel de Cauallera.	5000 ll.
Censals rebia de dita heretat.	215 ll.
	<hr/>
Summa	17895 ll.

Y encarà en la sobredita estima, y valor hi es la infertitut de auerhi mes bens per lo defecte de inuentari.

Resulta finalment del sobredit, que nos diminueix lo valor de la dita heretat ab les detractions per les rahons que dalt se han dit, axi que resta la actio intentada per dit don Narfis molt ben fundada, y los reos citats a la present causa deuen esser condemnats a la restitucio de dits bens, refindint dita concordia com ha dolosament feta, ab vn menor desabut, y enganyat, com fou Ioachim de Rocabruna y Sampso, ab vna lesio enormissima tan gran com se te prouat.

LOS REOS CITATS EN LA PRESENT CAUSA, SON LOS SEGVENTS.

Primo

Primo foren citats lo Magnifich miserr Francesch Sala, y Anná Sala, y Caramany sa muller cō ha proprietaria, y posehint lo Castell, y força de Vila Ioan ab sos dependens, y emergents, y vuy se profeguez esta causa contra dita Anna Sala viuda.

Item foren citats los conjuges Don Francisco de Barutell, y dona Maria Angela de Barutell Cruilles, y Scarrer ço es dit Don Francisco cō ha vsufructuari, y dona Maria Angela com ha proprietaria cō ha posehint la heretat de Mirapigues delme de Vilartoli, y Massarach capmany, y cēsals de la heretat, y vuy estan citats en son lloch lo magnifich miser Francesch Llunes com, a vsufructuari, y Maria Llunes, y de Vallgornera muller sua com ha proprietaria com ha pocchint la heretat de Mirapigues, y los pares de nostra Senyora del Carme de Paralada com hatenint, y posehint los delmes de Vilartoli Massarach, y Capmany, y diuersos cēsals.

Don Hyeronim Ribes es estat citat com ha pocchint la montanya de Cauallera ab sos dependents, y emergents com del jus passiu consta quant a dita Anna Sala, y don Hyeronim Ribes ab los testimonis son a fol. 1322. y 1333.

Lo egregi Compte de Perelada esta citat cō ha posehint lo delme de les costas de paralada de les pcessions dels quals reos consta ab las exhibitas sobre los articles donats a 10. de Fabrer, y 11. de Mars 1661.

Contra dona Francisca, y don Ramon del Paz, y don Angel del paz, y Jaume Portal, Speransa Salom, y Marti Pifa nos profeguez la present causa.

Per totes les quals rahons en lo present discurs deduides deu esser declarat en fauor de dit don Narcis Rocabrana olim Sampso saluo &c.

Tristany V. I. D.
Vidal, y Roca V. I. D.
Molins V. I. D.

